

När varg och björn skrämde Hilleborna

Förr i världen var varg och björn en skräck och plåga för både människor och djur även i våra trakter. Särskilt om vintern kunde det vara förenat med livsfara att ge sig ut på färdväg i köld och snöyra, för när ovädret rasade som värst över slätt och bygd var odjuren ute och nosade efter rov.

EN MINNESGOD HILLEBO har berättat några historier om varg och björn i hans hemsocken. Hans far- och morföräldrar hade i sin tur talat om hur de och andra sockenbor var utsatta för varg och björn i yngre år. Men i Hille fanns starka, modiga och knepiga karlar som oftast lurade gråbenet och björnen på konfekten.

VÅR SAGESMANS farfar höll på att råka illa ut en gång, när han var ute på färdväg. På den tiden brukade man gästgivarskjuts mellan Hille och Hamrånge, och bönderna turades om med att hålla hästar.

Berättarens farfar hade gjort resan till Hamrånge och var nu på hemväg. Vid Katrineholm mötte de vargar. Ryttaren löste upp tömmarna och lät dem släpa efter hästen. Vargarna verkade inte alls hungriga men följde och högg i tömmarna. Framme vid Trödje mötte ryttaren några hälsingar som körde fora. På den sista skjutsen satte stark och modig hälsing. Han fick syn på en varg, som satt och grinade vid väggkanten.

- Va f–n sitter du och grinar för, skrek hälsingen och sprang av lasset. Han rusade på vargen och fick tag i käftarna och slet itu dem. Och sedan sprang de andra gråbenen sin väg i rena rädslan.

TVÅ STARKA HILLEKARLAR brukade gå till Oppala och fria. En gång gick de ner till Mårdängsjön och gav sig i kast med sju vargar. De hade två käppar vardera som vapen. När första vargen högg tag i ena käppen fick han ett rapp i skallen av den andra. På så sätt klarade sig karlarna, och vargarna lommade av därifrån.

IBLAND KUNDE VARGEN vara riktigt snäll och beskedlig. Farmodern till vår berättare brukade gå till folkskollärare Simdahls hem och hjälpa herrskapet. När hon kom dit tidigt en morgon stod en stor varg på gårdsplanen. Men gumman blev inte alls rädd, för hon trodde att det var folkskollärarens hund. Hon gick fram och klappade honom och sade:

- Va, är du ute så tidigt, gösse? Men så fick hon se att det var en varg och fick bråttom med att komma in i gården.

SÅVAR DET några björnhistorier.

Berätta-rens farfar och farmor var som nygifta på väg från Varvavallen till Utnora när de mötte en björnhona med sina ungar på Långspånge-murn. Björnhonan föste först upp ungarna i ett träd och skulle sedan angripa de två människorna, som kom gående. Men hon fick i stället fullt göra med sina ostyriga ungar som klättrade ner från trädet så fort de kommit upp. Så höll de på både länge och väl – och under tiden hann ungfolket ner till båten vid Hillesjön.

Björn i Gästrikland

Foto: HÅKAN SUNDBERG

EN KNEPIG VALLPOJKE var en gång illa ute när han gick i vall med korna. Det kom en björn ditluftsande för att få sig något till livs. Pojken hade lagt rocken och sitt matsäcks-knytte på en stubbe, och när han såg hur björnen slet sönder alltsammans bit för bit blev han ilsken och sprang mot björnen med ett ris i högsta hugg. Björnen blev arg, och gående på bakbenen gick han emot pojken. Pojken klättrade upp i ett träd i närheten, och när han väl kommit upp började han skrika. Björnen var inte sen att klättra efter. Pojken fann på ett gott råd – han kastade vatten i ”ansiktet” på björnen. Och när denne skulle gnugga bort svedan i ögonen föll han ner från trädet och bröt nacken av sig. Så när folk kom ditspringande från byn fann man björnen liggande död nedanför trädet och en vett-skrämd men segerstolt pojke bredvid sitt offer.

EN BONDGUMMA på finnskogen höll så när på att bli levande begravd i vallskogen av en björn. Men tack vare en klok gårds- och vallhund blev hon räddad. Hunden sprang hem till gården och rusade in i stugan där husbonden låg på soffan och njöt middags-vilan. Hunden hoppade upp mot bössan på vägen och bet husse i byxbenen gång efter annan. Nu förstod bonden att något måste vara på tok borta i vallskogen. Han tog bössan med sig och skundade i väg. När han kom fram mötte honom en hemsk syn. På en stubbe satt gumman hans blek och rådlös och inväntade sitt öde. I närheten höll björnen på att gräva en grop så att grus och sten yrde. Bonden var inte sen att skjuta, och så föll björnen ner i den grop som han ämnat till grav åt gumman.

TILL SIST skall berättas hur det gick för Ol-Jans'n när han en kall vinterdag skulle fara till en äga efter en skrinna hö. När bonden kom in i ladan och började röra i höet kom en björn fram. Björnen rusade ut och hoppade upp i skrindan där han ställde sig brett på bakbenen. Hästen blev rädd och bar av i sken. På vägen kom några bönder körande i motsatt riktning.

- De var rysligt va Ol-Jans'n har bråttom i dag, sa någon, och björnskinnpäls och allt har han på sej.

Framme vid gården höll hästen samma fart genom portlidersgången, men där slog björnen skallen i en grov stock så han föll omkull och dog. Bonden kom hem så småningom och var förstås själagläd över den lyckade björnfångsten – berättas det.

*Denna artikel har varit införd i
ARBETARBLADET år 1951.*

[Hillebygden, Nr. 1, 1995]